

DOI:10.35774/app2023.04.069
УДК 347.6

Наталія Бутрин-Бока,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Західноукраїнського національного
університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3684-7177>

Іванна Дубан,

здобувачка вищої освіти Західноукраїнського
національного університету

ПРАВОВИЙ СТАТУС УЧАСНИКІВ КОМАНДИТНИХ ТОВАРИСТВ

У роботі представлено результати дослідження діяльності командитних товариств та окреслено правовий статус учасників такого виду господарських товариств. Оскільки така організаційно-правова форма товариства на сьогодні не дуже популярна, однак дієва у веденні господарської діяльності в практичній площині, то визначено позитивні та негативні сторони їх створення і функціонування. Проаналізовано норми чинного законодавства, що є регулятором діяльності командитного товариства.

Окреслено та здійснено порівняльний аналіз правових норм зарубіжних країн, які спрямовані на регламентацію такого виду господарських товариств. Окремо зазначено питання щодо майнових та немайнових корпоративних прав вкладників та межі їх відповідальності.

У результаті проведення дослідження через порівняльний аналіз норм країн Європейського Союзу та національного законодавства визначено потенційну необхідність систематизації законодавства України, універсалізації підходів до векторів порядку діяльності командитних товариств та правового статусу їх учасників.

Ключові слова: господарські товариства, командитне товариство, учасники товариства, вклад у майно товариства, вкладник, правовий статус учасників командитного товариства, немайнові та майнові корпоративні права, правове регулювання, статутний капітал.

Butryn-Boka N., Duban I.

Legal status of members of limited partnerships

A business partnership that combines the features of a limited liability partnership and a general partnership is a so-called limited partnership. Of course, a partnership is recognized as a limited partnership in which, together with one or more participants who carry out business activities on behalf of the partnership and bear responsibility for the obligations of the partnership with all their property, there is one or more participants whose liability is limited to the contribution to the property of the partnership (contributors), and participants can be citizens and legal entities (enterprises). An important point is that if two or more members participate in a limited partnership with full responsibility, they are jointly and severally liable for the debts of the partnership. This organizational and legal form in today's conditions, unfortunately, has fallen from the popularity ratings.

However, it is worth noting that the relevance of the study of issues related to the activities of limited partnerships is not lost, since the recovery of the economy will require various forms of management, and for this we will determine certain features: in the founding agreement, only the aggregate size of their shares in the company's property is indicated in relation to investors, as well as the size, the composition and order of their contributions. As in other partnerships, the depositor's entry into the limited partnership is carried out through making contributions, but the legislation specifies that these should be monetary or material contributions. It is important that intangible values and rights of use cannot be contributions of members of the limited partnership. Note that, accordingly, the obligations of limited partnership investors have special features. According to the regulatory framework, the investors of the limited partnership must make contributions and additional contributions in the amount, in the ways and in the order provided by the founding agreement.

The specifics of managing a limited partnership, first of all, is that it is carried out only by participants with full responsibility. If there is only one member with full responsibility in the limited partnership, the management of affairs is carried out by this member independently. Depositors do not have the right to interfere with the actions of

participants with full responsibility for managing the limited partnership's affairs. Since they risk within the limits of their contributions and only theirs, they have practically no right to manage, but only the right to receive income. At the same time, investors have the opportunity to participate in management. A characteristic feature of limited partnerships is that the depositor of the limited partnership is responsible for the debts of the partnership, which arose before he joined the partnership, to third parties in the same manner as other contributors.

As we can see, the rather complex structure of organizational and economic relations, the imperfection of national legislation have led to the fact that today limited partnerships in our country are not very popular, even taking into account the fact that this form of management is quite convenient in the practical sphere of doing business.

Keywords: *business partnerships, limited partnership, partnership members, contribution to partnership property, depositor, legal status of limited partnership members, non-property and property corporate rights, legal regulation, authorized capital.*

Постановка проблеми. Однією із відомих форм суб'єктів господарювання є вектор із повними товариствами. Протягом останніх років така організаційно-правова форма як командитна втрачає свою популярність, однак визначення правового статусу учасників такого товариства все ще актуальне, оскільки сьогодні відбувається процес рекодифікації цивільного законодавства України та вдосконалення норм національного законодавства до міжнародних стандартів. Вказані обставини дають підстави для більш детального розгляду окремих аспектів.

Вважають, що саме командитне товариство є одним із найкращих типів організацій саме для малого бізнесу, які формуються (сімейної довіри) і водночас дають можливість займатися бізнесом особам, яким законодавчо заборонена підприємницька діяльність або існують обмеження у праві на таку діяльність.

Дії норм чинного господарського законодавства, що стосується питань правового статусу вкладників командитного товариства та внесені зміни у відповідні роки згодом, викликають потребу у певному переосмисленні цієї форми бізнесу, особливо юридичної сутності командитних товариств як різновиду товариств на вірі [7, с. 113].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання учасників командитних товариств відображені у працях науковців: П. І. Гайдучького, М. М. Агаркова, В. А. Васильєвої, О. І. Зозуляк, С. В. Глібка, О. Р. Кібенко, А. Г. Гойбаха, О. В. Овченко, В. М. Гордона, В. П. Мозолін та ін.

Мета дослідження. Визначити правовий статус учасників командитних товариств, окреслити їхні особливості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Учасники командитних товариств мають певний правовий статус, який визначає їхні права, обов'язки та відповідальність. Основним нормативно-правовим інструментарієм щодо цього питання є Цивільний Кодекс України, Господарський Кодекс України, Закон України «Про господарські товариства».

Національне законодавство визначає, що товариство, в якому разом з одним або більше учасниками, які функціонують від імені товариства, несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, у якому є один або більше учасників, відповідальність яких обмежується вкладом у майні товариства (вкладників), та які не беруть участі в діяльності товариства, – командитне [6].

Щодо учасників, то їхній правовий статус безпосередньо визначається нормами права: відповідальність і правове становище повних учасників командитного товариства; повним учасником може бути особа тільки в одному командитному товаристві; об'єднаний розмір вкладів вкладників не має перевищувати п'ятдесяти відсотків складеного капіталу цього самого товариства; складений капітал підлягає сплаті протягом першого року з дня державної реєстрації товариства [8].

Щодо створення та діяльності командитного товариства, то це відбувається на підставі засновницького договору, який підписують усі повні учасники [1, с. 94].

Варто нагадати, якщо внаслідок виходу, виключення чи вибуття, у командитному товаристві залишився один повний учасник, то безумовно, що первісну угоду буде переписано в особистій заяві, підписаній цим повним учасником.

Щодо розміру вкладів вкладників, то він не повинен перевищувати 50% складеного капіталу повного товариства, а зі свого боку вкладник командитного товариства, відповідно до положень закону, має право: одержувати частину прибутку товариства відповідно до його частки у складеному капіталі товариства в порядку, встановленому засновницьким договором; діяти від імені товариства у разі видачі йому довіреності та відповідно до неї [8].

Якщо бажання викупити частку (її частину) виявили декілька вкладників, зазначена частка розподіляється між ними відповідно до їхніх часток у складеному капіталі товариства і, відповідно вони можуть: вимагати першочергового повернення вкладу у разі ліквідації товариства; ознайомлюватися з річними звітами та балансами товариства; після закінчення фінансового року вийти з товариства та одержати свій вклад у порядку, встановленому засновницьким договором (меморандумом); передати свою частку (її частину) у складеному капіталі іншому вкладнику або третій особі, повідомивши про це товариство [8].

Зазначаємо, що до основних обов'язків вкладників належить необхідність робити внесок до статутного капіталу товариства, виконання якого підтверджується вкладником. Втім, сам статут не встановлює вимог до цього свідоцтва, тому його видають від імені товариства повними учасниками, які керують діяльністю товариства у довільний спосіб. А якщо на момент державної реєстрації товариства вкладники зобов'язані внести заставу в розмірі не менше 25%, то решта має бути внесена після державної реєстрації у строк, визначений установчим договором. Якщо заявник не сплачує заставу, він несе відповідальність згідно із законодавчими нормами [8].

Необхідно зазначити, що відповідальність вкладника настає за певних підстав і як було зазначено, вони не беруть участі в управлінні діяльністю товариства. Водночас, мають право діяти від імені товариства тільки за довіреністю, що видається повними учасниками командитного товариства, які здійснюють управління його діяльністю. Відтак, вкладник має право діяти від імені командитного товариства, у т. ч. вчиняти правочини лише на підставі виданої довіреності [5, с. 114].

Крім того, учасники також зобов'язані не розголошувати відомі їм комерційні таємниці та конфіденційну інформацію щодо діяльності компанії. Участь вкладника в товаристві припиняється, якщо він передає всі свої частки іншій особі. Після отримання внесків вкладники мають право вийти з товариства в кінці кожного фінансового року. Отже, особливість прав інвестора на майно товариства полягає в тому, що після виходу інвестора з товариства він має право вимагати лише повернення свого внеску, але не відповідної частки майна товариства.

Варто згадати, що саме вкладники командитного товариства мають право на пільгове повернення вкладів у разі ліквідації товариства. Крім спеціальних прав майнового характеру, вкладники також мають немайнові права, зокрема право на доступ до інформації передбачає можливість ознайомлення з річним звітом та балансом підприємства. Хоча воно має цінність лише за умови, що сприяє реалізації майнових інтересів вкладника. Крім того, до прав немайнового характеру належить також право діяти від імені товариства за виданою йому довіреністю.

Якщо розглянути разом із науковцями окремі аспекти для порівняння, то побачимо, що корпоративне право Німеччини, Польщі управління та можливість брати участь у діяльності КТ виокремлюються. Власне, в Польщі права та обов'язки вкладників регулюється Кодексом торговельних товариств (КТТ), і якщо порівняти з правами повних учасників, значно менші.

Наприклад, у Польщі вкладники ex lege позбавлені права представляти командитне товариство, якщо це не на підставі довіреності, яка видається у письмовій формі, а у випадку, коли для вчинення певних дій необхідно дотримуватися спеціальної форми, то довіреність видається у спеціальній формі. В окремих спеціальних випадках для ведення справ, що виходять за межі вчинення класичних дій, вимагається згода вкладника, за винятком, коли договір товариства передбачає інше [4, с. 299].

Ще однією специфікою є те, що в польському законодавстві командитні товариства не розглядаються як юридичні особи, а маржа таких підприємств не оподатковується. Крім того, у разі невнесення вкладником свого вкладу на момент укладення засновницького договору командитного товариства, такий обов'язок боржника має бути виконаний на підставі закону Польщі негайно.

Погоджуємося із позиціями колег-науковців, що вартим уваги є те, що вклад учасника може бути і в грошовій, і в негрошовій формах. Також відсутні обмеження щодо правового титулу внесеного вкладу у випадку негрошової форми. Це може бути як майно на праві власності, так і право оренди, право користування. Вагомим є відсутні обмеження щодо розміру вкладу учасників. Як визначає польське право, вкладник не може робити внесок через виконання робіт чи надання послуг, чи, можливо, як винагороду за супровід реєстрації товариства, що впливає із ч. 2 ст. 107 КТТ.

Натомість у Німеччині законодавство трактує інше – якщо рішення виходять за межі класичної господарської діяльності (наприклад, рішення про започаткування підприємницької діяльності, яка не передбачена засновницьким договором), то вимагається згода всіх учасників. Згідно із засновницьким договором повноваження командитів щодо прийняття рішень можуть розширюватися, звужуватися чи взагалі бути вилученими. Доцільно прописом у засновницькому договорі акцентувати, що для прийняття рішень,

які виходять за межі звичної господарської діяльності товариства, необхідне погодження усіх комплементарних учасників (оскільки ця норма імперативна і не підлягає зміні засновницьким договором) і згода більшості командитів [4, с. 299].

У Німеччині товариства осіб відіграють вагомий роль в економіці країни (серед загальної кількості суб'єктів господарювання товариства осіб становлять понад 1/3 від усієї кількості) [3, с. 101].

Отже, в командитному товаристві пріоритетна особливість – право учасника на майно, бо саме після виходу учасника з такого товариства в нього є право вимоги на повернення свого внеску, але не відповідної частки майна, а якщо відбулася ліквідація, то вкладник має право на пільгове повернення своїх внесків.

Висновки. З огляду на вищезазначене проводимо такі вектори, а саме: для ефективної діяльності та функціонування командитних товариств безумовно необхідна практика країн ЄС, оскільки чинному законодавству України потрібна уніфікація та систематизація; проведення державних програм підтримки діяльності командитних товариств, щоб збільшити їхню кількість серед інших популярних організаційно-правових форм господарювання та стати привабливими серед вкладників, інвесторів; створити єдиний Кодекс ведення бізнесу для універсальності та зручного застосування норм під час вирішення потенційних судових спорів.

Список використаних джерел

1. Бутрин Н. Діяльність командитного товариства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 93–99.
2. Господарський кодекс України : Закон України 16 січня. 2003 р. № 18–21. Редакція від 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 04.11.2023)
3. Ковалишин О. Товариства осіб у країнах східної Європи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 2. URL: <http://lsej.org.ua/> (дата звернення 04.11.2023).
4. Овченко О. Поняття та ознаки командитного товариства в Україні, Польщі та Німеччині. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 297–299. URL : <http://lsej.org.ua/> (дата звернення 04.11.2023).
5. Осадчук С. Правовий статус учасників-вкладників (командитистів). *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 2. С. 113–116.
6. Про господарські товариства : Закон України від 19 вересня 1991 р. № 49 Редакція від 01.01.2024, підстава – 3254-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv#n760> (дата звернення 04.11.2023).
7. Симонян Ю. Ю. Аналіз правового становища командитного товариства за законодавством України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2010. С. 279–282.
8. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року № 435. Редакція від 28.05.2023, підстава – 3081-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv#n760> (дата звернення 04.11.2023).

References

1. Butryn, N. S. (2012). Diialnist komandytnoho tovarystva [Activities of limited partnership]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav - Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs, 1*, 93-99 [in Ukrainian]
2. *Hospodarskyi kodeks Ukrainy [Economic Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy 16 sichnia.2003 r. № 18-21. Redaktsiia vid 01.01.2024, pidstava - 3254-IX. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> [in Ukrainian]*
3. Kovalyshyn, O. (2020). Tovarystva osib u krainakh shhidnoi Yevropy [Societies of individuals in the countries of Eastern Europe]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal - Legal scientific electronic journal, 2*. Retrieved from <http://lsej.org.ua/> [in Ukrainian]
4. Ovchenko, O. V. (2022). Poniattia ta oznaky komandytnoho tovarystva v Ukraini, Polshchi ta Nimechchyni [he concept and characteristics of a limited partnership in Ukraine, Poland and Germany]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal. Yurysprudentsiia - Legal scientific electronic journal, 11*. Retrieved from <http://lsej.org.ua/> [in Ukrainian]
5. Osadchuk, S. S. (2016). Pravovyi status uchasnykiv-vkladnykiv (komandytystiv) [Legal status of participants-contributors (limited partners)]. *Aktualni problemy pravoznavstva - Actual problems of jurisprudence, 2*, 113-116 [in Ukrainian]

6. *Pro hospodarski tovarystva [On business partnerships]:* Zakon Ukrainy vid 19 veresnia 1991 r. № 49 Redaktsiia vid 01.01.2024, pidstava - 3254-IX. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv#n760> [in Ukrainian]
7. Symonian, Yu. Yu. (2010). Analiz pravovoho stanovyscha komandytnoho tovarystva za zakonodavstvom Ukrainy [Analysis of the legal status of a limited partnership under the legislation of Ukraine]. *Aktualni problemy derzhavy i prava - Actual problems of the state and law*, 279-282 [in Ukrainian]
8. *Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]:* Zakon Ukrainy vid 16 sichnia 2003 roku №435. Redaktsiia vid 28.05.2023, pidstava - 3081-IX. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv#n760> [in Ukrainian]

Стаття надійшла до редакції 28.11.2023